

ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา บ้านโนนป่าแดง ตำบล
หนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

Effectiveness of the Poverty Alleviation Project: A Case Study of
Ban Non Pa Daeng, Nong Lum Subdistrict,
Vajirabarami District, Phichit Province

ทิพย์สุดา ฉัตรสุตารัตน์¹ ภาสกร ดอกจันทร์² ธนัสสา โรจนตระกูล³

Thipsuda Chatsudarat, Paskorn Dokchan, Tanastha Rojanatrakul

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษานบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 2. เพื่อศึกษาแนวทางปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษานบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่บ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 88 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างและรวบรวมกลับคืนเพื่อนำมาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1.ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษานบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษานบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เงินทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของครัวเรือนเป้าหมาย คือ ครัวเรือนเป้าหมายนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และคณะกรรมการ กข.คจ. ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)

คำสำคัญ (Keywords): ประสิทธิภาพ; โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน; ความยากจน

Received: 2026-02-22 Revised: 2026-03-23 Accepted: 2026-03-27

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master's Degree Student, Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: thip.cdd@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Associate Professor. Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: Phat.mub@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Assistant Professor. Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: tanastha.r@psru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the level of effectiveness of the Poverty Alleviation Project operation in Ban Non Pa Daeng, Nong Lum sub-district, Vajirabarami district, Phichit province, and 2) the guidelines, problems, and obstacles regarding the project operation. This study employed quantitative research methodology utilizing a survey design. The population consisted of 88 households residing in Ban Non Pa Daeng, Nong Lum sub-district, Vajirabarami district, Phichit province. The research instrument was a questionnaire. Data were collected by distributing the questionnaires to the sample group and retrieving them for analysis. The statistics used in the data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.:

1. The overall effectiveness of the Poverty Alleviation Project operation in Ban Non Pa Daeng, Nong Lum sub-district, Vajirabarami district, Phichit province was at the highest level.
2. Regarding the problems, obstacles, and guidelines for the operation of the Poverty Alleviation Project, a case study of Ban Non Pa Daeng, Nong Lum sub-district, Vajirabarami district, Phichit province, it was found that the Poverty Alleviation Project (KKKJ) funds were insufficient for the needs of the target households. Specifically, target households utilized the funds for purposes inconsistent with the project's objectives, and the project committee members lacked knowledge and understanding regarding the operation of the Poverty Alleviation Project.

Keywords: Effectiveness; Poverty Alleviation Project; Poverty

บทนำ (Introduction)

ปัญหาความยากจนเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกประเทศให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ความยากจนไม่ใช่เพียงการมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ แต่ยังสะท้อนถึงการขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา การบริการสุขภาพ และงานที่มั่นคง โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดการขจัดความยากจนเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 1) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วโลก สำหรับประเทศไทย แม้ภาครัฐจะได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก พ.ศ. 2504 แต่ปัญหาความยากจนยังคงปรากฏชัดในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบทที่ประชาชนมีรายได้จากภาคเกษตรกรรม ซึ่งเสี่ยงต่อภาวะภัยธรรมชาติและราคาผลผลิตที่ผันผวน ทำให้ครัวเรือนมีรายได้ไม่แน่นอน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

จากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แม้สัดส่วนประชากรยากจนของไทยจะลดลง แต่ยังมีกลุ่มครัวเรือนยากจนรายย่อยซึ่งอยู่ในภาวะเปราะบางและขาดโอกาสในการพัฒนา ส่งผลให้รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหความยากจนอย่างจริงจัง หนึ่งในโครงการสำคัญคือโครงการ

แก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 โดยมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนเงินทุนให้ครัวเรือนรายได้น้อยนำไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต โครงการดังกล่าวได้ขยายผลครอบคลุมทั่วประเทศและมีส่วนช่วยลดปัญหาความยากจนในระดับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2554: 2)

จังหวัดพิจิตรเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการดำเนินโครงการ กข.คจ. อย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบันมีหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการจำนวนมากและมีระดับศักยภาพแตกต่างกันไปตามการบริหารจัดการของแต่ละหมู่บ้าน อำเภอวชิรบุรีเป็นพื้นที่ที่มีการนำเงินทุนไปใช้ประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและไม่มีเงินทุนที่มีปัญหา โดยเฉพาะกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจนบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุมซึ่งมีการบริหารจัดการกองทุนภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง โปร่งใส และประชาชนร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กองทุนสามารถเพิ่มมูลค่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวชิรบุรี, 2567: 12)

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของกองทุน กข.คจ. บ้านโนนป่าแดง เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการของคณะกรรมการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ รวมถึงนำเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะประโยชน์ต่อการยกระดับการจัดการกองทุนในหมู่บ้านอื่นที่เข้าร่วมโครงการ กข.คจ. ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบุรี จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาแนวทาง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบุรี จังหวัดพิจิตร

วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Objectives)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบุรี จังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบุรี จังหวัดพิจิตร โดยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังนี้

ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบุรี จังหวัดพิจิตร ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านประสิทธิภาพ 2. ด้านประสิทธิผล 3. ด้านการตอบสนอง 4. ด้านการตรวจสอบได้ 5. ด้านความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านความเสมอภาค 8. ด้านการมีส่วนร่วม 9 ด้านคุณธรรมจริยธรรม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2554: 61-71)

ศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ในพื้นที่ศึกษาจากมุมมองของประชาชนในหมู่บ้าน

1.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน (หัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด) ที่อาศัยอยู่บ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 88 ครัวเรือน (ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.), 2568)

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาได้แก่ บ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาระหว่าง เดือนตุลาคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน กรณีศึกษา บ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านประสิทธิภาพ 2. ด้านประสิทธิผล 3. ด้านการตอบสนอง 4. ด้านการตรวจสอบได้ 5. ด้านความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านความเสมอภาค 8. ด้านการมีส่วนร่วม 9. ด้านคุณธรรม จริยธรรม แบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธีการของ Method โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ) มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Form)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากคณบดีคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยกับนายอำเภอลำทะเมนชัย

3.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสำรวจกับประชาชนตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 88 ชุด พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

3.3 รวบรวมและนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ นำมาแจกแจงค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน กรณีศึกษา บ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านประสิทธิภาพ 2. ด้านประสิทธิผล 3. ด้านการตอบสนอง 4. ด้านการตรวจสอบได้ 5. ด้านความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านความเสมอภาค 8. ด้านการมีส่วนร่วม 9. ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์โดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เกณฑ์การแปลผล คะแนนเฉลี่ย (Likert, 1996, อ้างถึงใน ฅมน ฅนน ฅนฅนฅน และฅนฅน, 2561: 196) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แนวทาง ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน : กรณีศึกษา บ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

(1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ พบว่าหัวหน้าครัวเรือนในบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.50 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.50

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนในบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 56 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมาคือช่วงอายุ 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.3 ช่วงอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.8 และอายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.4 ตามลำดับ

3. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า หัวหน้าครัวเรือนในบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 76.1 รองลงมาคือสถานภาพหย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 13.6 และสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 10.3 ตามลำดับ

4. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาคือระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.9 และระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 13.6

5. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนในบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแรงงานรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาคือค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 34.1 อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 21.6 และพนักงานรัฐหรือเอกชน คิดเป็นร้อยละ 6.8 ตามลำดับ

6. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อปี พบว่า หัวหน้าครัวเรือนในบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือรายได้ระหว่าง 50,000-100,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 36.4 รายได้ระหว่าง 100,001-200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.8 รายได้มากกว่า 300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.3 และรายได้ระหว่าง 200,001-300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.1 ตามลำดับ

7. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนในบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งหมดมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 100

(2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu=4.38$, $\sigma=0.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.50$, $\sigma=0.65$) เพื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โครงการมีเงินทุนครบ 280,000 บาท ($\mu=4.57$, $\sigma=0.65$) รองลงมา คือ ครัวเรือนเป้าหมายชำระคืนเงินยืมตรงตามสัญญาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ($\mu=4.44$, $\sigma=0.69$) ตามลำดับ

2. ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน คือ ครัวเรือนเป้าหมายนำเงินยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ครบ 100% มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.09$, $\sigma=0.68$)

3. ด้านการตอบสนอง (Responsiveness) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.28$, $\sigma=0.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพิจารณาศักยภาพของครัวเรือนก่อนอนุมัติเงินยืม ($\mu=4.36$, $\sigma=0.66$) รองลงมา คือ การพิจารณาโครงการโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ ($\mu=4.25$, $\sigma=0.80$) และอันดับสุดท้าย คือ มีการพิจารณาตามประเภทอาชีพของครัวเรือน ($\mu=4.23$, $\sigma=0.69$)

4. ด้านความรับผิดชอบ/ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.39$, $\sigma=0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสรุปรายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินปีละ 2 ครั้ง ($\mu=4.44$, $\sigma=0.56$) รองลงมา คือ มีการรายงานผลการอนุมัติเงินยืมต่ออำเภอทุกครั้ง ($\mu=4.39$, $\sigma=0.65$) และอันดับสุดท้าย คือ คณะกรรมการติดตามสนับสนุนอาชีพของครัวเรือนเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ ($\mu=4.35$, $\sigma=0.69$) ตามลำดับ

5. ด้านความโปร่งใส (Transparency) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.34$, $\sigma=0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการส่งมอบงานและเอกสารครบถ้วนเมื่อคณะกรรมการชุดใหม่เข้ารับหน้าที่ ($\mu=4.47$, $\sigma=0.71$) รองลงมา คือ บัญชีเงินฝากธนาคารครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ($\mu=4.44$,

$\sigma=0.75$) มีหลักฐานการรับเงินสนับสนุนหรือบริจาคชัดเจน ($\mu=4.43$, $\sigma=0.75$) บัญชีลูกหนี้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ($\mu=4.42$, $\sigma=0.70$) มีการโอนเงินเข้าบัญชีครัวเรือนทุกครั้งตามอนุมัติ ($\mu=4.35$, $\sigma=0.78$) คณะกรรมการหมู่บ้านนำเงินคืนฝากเข้าบัญชีโครงการภายใน 3 วันทำการ ($\mu=4.34$, $\sigma=0.74$) สมุดทะเบียนครัวเรือนถูกต้องครบถ้วน ($\mu=4.22$, $\sigma=0.85$) อันดับสุดท้าย คณะกรรมการหมู่บ้านออกใบรับคืนเงินยืมทุกครั้งเมื่อมีการชำระคืน ($\mu=4.10$, $\sigma=0.56$) ตามลำดับ

6. ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.48$, $\sigma=0.69$) เพื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการจัดทำสัญญายืมเงิน 3 ชุด และเก็บครบตามที่กำหนด ($\mu=4.55$, $\sigma=0.72$) และอันดับสุดท้าย คือ พัฒนาร่วมกับครอบครัวพิจารณาอนุมัติโครงการทุกครั้ง ($\mu=4.43$, $\sigma=0.77$)

7. ด้านความเสมอภาค (Equity) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.40$, $\sigma=0.75$) เพื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการหมุนเวียนเงินทุนให้ครัวเรือนอย่างน้อยร้อยละ 60 ($\mu=4.44$, $\sigma=0.77$) และอันดับสุดท้าย คือ ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า จปฐ.ได้รับสิทธิก่อน ($\mu=4.38$, $\sigma=0.76$)

8. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) คือ มีการประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการและครัวเรือนเป้าหมายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.64$, $\sigma=0.64$)

9. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Morality & Ethics) คือ โครงการไม่มีคดียาเสพติดหรืออาญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.44$, $\sigma=0.64$)

(3) ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนกรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบมาก คือ เงินทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของครัวเรือนเป้าหมาย รองลงมา คือ ครัวเรือนเป้าหมายนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) และคณะกรรมการ กข.คจ. ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์” ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยที่เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โครงการมีเงินทุนครบ 280,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิศา ยอดสิน และโชติ บดีรัฐ (2565: 239) พบว่า การบริหารจัดการที่เป็นระบบและการติดตามเร่งรัดหนี้สินอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่ทำให้เงินทุนโครงการ กข.คจ. ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบ้านโนนป่าแดงมีความเข้มแข็งในการรักษาเสถียรภาพของกองทุนหมุนเวียนให้คงสภาพพร้อมใช้งานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ สอดคล้องกับเกณฑ์ประสิทธิผลขององค์การ ด้านการผลิต (Production) ที่สามารถรักษาผลผลิตให้ตรงกับความต้องการขององค์การได้

1.2 ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) พบว่าประเด็นครัวเรือนเป้าหมายนำเงินยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ครบ 100% มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กข.คจ. บ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมายหลักในการเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายนำไปประกอบอาชีพหรือขยายกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson และคณะ (มัทวาท สุวรรณเรือง, 2536 อ้างถึงใน เกียรติพิบูลย์ พิมพ์า, 2557) ที่ระบุว่าประสิทธิผลขององค์การคือความสามารถในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์จึงถือเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในเชิงปริมาณและคุณภาพของการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิศา ยอดสิน และโชติ บดีรัฐ (2565: 238) ผลการวิจัยพบว่าการพิจารณาอนุมัติเงินยืมที่เป็นระบบและการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินยืมอย่างต่อเนื่องช่วยให้มั่นใจได้ว่าผลลัพธ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์

1.3 ด้านการตอบสนอง (Responsiveness) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการพิจารณาศักยภาพของครัวเรือนก่อนอนุมัติเงินยืม แสดงให้เห็นว่ากลไกการบริหารจัดการของคณะกรรมการโครงการ กข.คจ. บ้านโนนป่าแดง มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทที่แท้จริงของชุมชน ปัจจัยสำคัญเกิดจากการปฏิบัติตามหลักการของโครงการ กข.คจ. ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ และมอบหมายความรับผิดชอบให้องค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการเงินทุน การมอบอำนาจดังกล่าวเป็นการใช้ประโยชน์จาก "ทุนทางสังคม" (Social Capital) ที่เข้มแข็งในพื้นที่ ทำให้คณะกรรมการซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัยในชุมชนและคุ้นเคยกับลูกบ้าน สามารถประเมินศักยภาพ ความสามารถในการชำระหนี้ และความเป็นไปได้ของโครงการที่ผู้กู้เสนอได้อย่างแม่นยำและตอบสนองได้ตรงจุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกณฑ์ความมีประสิทธิภาพขององค์การตามทฤษฎีของ มัทวาท สุวรรณเรือง (2536, อ้างถึงใน เกียรติพิบูลย์ พิมพ์า, 2557) ในมิติของการปรับเปลี่ยน (Addictiveness) ที่ระบุว่า องค์การจะมีประสิทธิผลสูงสุดเมื่อมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ทั้งภายในและภายนอก เมื่อพิจารณาจากบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของบ้านโนนป่าแดงในปัจจุบัน พบว่าโครงสร้างประชากรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ (ร้อยละ 62.5) และมีความหลากหลายทางอาชีพ โดยเปลี่ยนผ่านจากการทำเกษตรกรรมดั้งเดิมไปสู่อาชีพแรงงานรับจ้าง (ร้อยละ 37.5) และการค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 34.1) การที่คณะกรรมการสามารถปรับเปลี่ยนเกณฑ์การพิจารณาให้ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของพลวัตกลุ่มเป้าหมาย (Demographic Shift) และประเมินจากศักยภาพที่แท้จริงของแต่ละครัวเรือน จึงถือเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังสนับสนุนผลการศึกษาของ ญาณิศา ยอดสิน และโชติ บดีรัฐ (2565: 238) ที่พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน คือการมีกระบวนการอนุมัติเงินกู้ที่เป็นระบบ โปร่งใส และมีการพิจารณาความเป็นไปได้ที่ชัดเจน ดังนั้น การพิจารณาศักยภาพของครัวเรือนอย่างรัดกุมก่อนการอนุมัติเงินยืมของคณะกรรมการบ้านโนนป่าแดง จึงไม่เพียงแต่สะท้อนถึงการ

ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นมาตรการสำคัญในการลดความเสี่ยงของการใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ ส่งผลให้โครงการมีอัตราการชำระคืนสูงและดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

1.4 ด้านความรับผิดชอบ/ตรวจสอบได้ (Accountability) ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสรุปรายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินปีละ 2 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการ กข.คจ. ระดับหมู่บ้าน มีความตระหนักรู้และปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโครงการอย่างเคร่งครัด ซึ่งสะท้อนถึงความแข็งแกร่งของระบบการบริหารจัดการภายในชุมชน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเด็นนี้โดดเด่น เกิดจากการที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้ดำเนินการตามระเบียบของโครงการแก้ไขปัญหาค่าหนี้สินที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ต้องรายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินของครัวเรือนเป้าหมายให้อำเภอรอบปีละ 2 ครั้ง ภายในเดือนมีนาคมและกันยายนของทุกปี การปฏิบัติตามกลไกนี้อย่างสม่ำเสมอ เป็นการสะท้อนถึงการนำ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะ หลักความรับผิดชอบ (Accountability) ซึ่ง ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2545, อ้างถึงในสถาบันพระปกเกล้า, ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวที่จะยอมรับผลจากการกระทำ และพร้อมรับการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ

1.5 ด้านความโปร่งใส (Transparency) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการส่งมอบงานและเอกสารครบถ้วนเมื่อคณะกรรมการชุดใหม่เข้ารับหน้าที่ แสดงให้เห็นถึงระบบการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานและมีความรัดกุมของคณะกรรมการหมู่บ้านโนนป่าแดง ซึ่งให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องในการบริหารงานกองทุนการส่งมอบเอกสารสำคัญอย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นสมุดบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย บัญชีคุมเงินฝากธนาคาร และบัญชีคุมลูกหนี้ ถือเป็นการส่งต่องานที่ไร้รอยต่อ ป้องกันปัญหาข้อมูลสูญหาย และลดข้อครหาเกี่ยวกับการจัดการเงินทุนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส ตามแนวคิดของ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542, อ้างถึงใน พระมหามหาวินทร์ บุรีสุตโตโม, 2560: 31) ที่ให้ความหมายว่าธรรมาภิบาลต้องประกอบด้วยความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจเพื่อป้องกันการทุจริต และมีความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจที่สามารถถูกตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลและการจัดเก็บหลักฐานอย่างเป็นระบบจนสามารถส่งมอบให้คณะกรรมการชุดต่อไปได้นั้น เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัสมา บุญมาก (2564: 51) ที่ระบุว่าความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จและประสิทธิผลของโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความชัดเจนในขั้นตอนการดำเนินงานและการรักษามาตรฐานทางบัญชี เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ช่วยสร้างความไว้วางใจ (Trust) ให้เกิดขึ้นในชุมชน

1.6 ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการจัดทำสัญญาเฝ้าเงิน 3 ชุด และเก็บครบตามที่กำหนด แสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้และการยึดมั่นในกฎระเบียบของโครงการอย่างเคร่งครัดของทั้งคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน การที่คณะกรรมการ กข.คจ. บ้านโนนป่าแดง มีการจัดทำสัญญาเฝ้าเงินจำนวนสามชุดอย่างครบถ้วน โดยแบ่งเก็บที่หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายผู้เฝ้าเงิน 1 ชุด คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน 1 ชุด และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ 1 ชุด ถือเป็นการถ่วงดุลอำนาจและการสร้างระบบเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่รัดกุม สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในระบบกฎระเบียบและการจัดการของโครงการ การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดหลักธรร

มาภิบาลด้านหลักนิติธรรม ตามแนวคิดของ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542, อ้างถึงใน พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, 2560: 31) ที่ให้ความหมายว่าเป็นแนวทางในการจัดระเบียบสังคมเพื่อให้ภาครัฐและประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข บนพื้นฐานของความถูกต้องและเป็นธรรม รวมไปถึงสอดคล้องกับหลักนิติธรรมที่เน้นการปกครองภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่เป็นธรรม มิใช่ตามอำเภอใจ

1.7 ด้านความเสมอภาค (Equity) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.40$, $\sigma=0.75$) เพื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการหมุนเวียนเงินทุนให้ครัวเรือนอย่างน้อยร้อยละ 60 แสดงถึงความสำเร็จในการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรมของโครงการ กข.คจ. บ้านโนนป่าแดง สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลด้านความเสมอภาค และงานวิจัยของ กัสมา บุญมาก (2564) ที่เน้นย้ำว่าการเข้าถึงสิทธิอย่างเท่าเทียมเป็นปัจจัยหลักของประสิทธิภาพโครงการ นอกจากนี้การให้ลำดับความสำคัญแก่ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ยังเป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายการจัดความยากจนตามแนวคิดของ อมาตยา เซ็น และ World Bank ที่มุ่งเน้นการหยิบยื่นโอกาสให้แก่ผู้ยากไร้อย่างตรงจุด

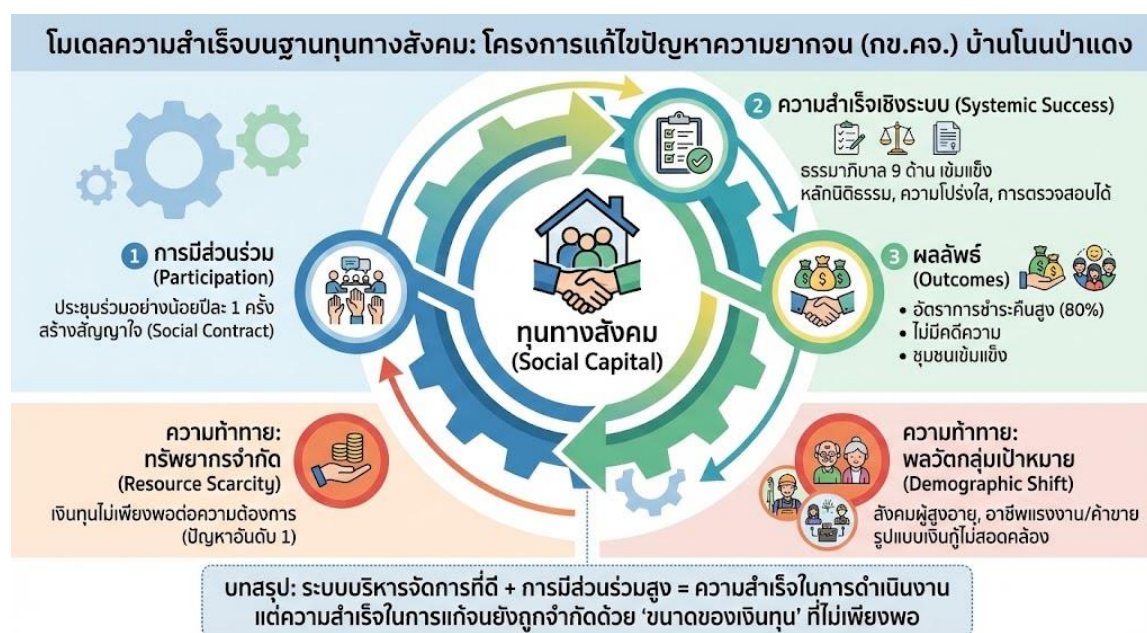
1.8 ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) คือ มีการประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการและครัวเรือนเป้าหมายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดผลการวิจัยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการประชุมร่วมกัน สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำหลักการพื้นฐานของโครงการ กข.คจ. ไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชนที่ต้องการให้การดำเนินงานกองทุนเป็นไปในลักษณะของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง การมอบอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบให้องค์กรประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการเงินทุน ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) และร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนร่วมรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม การประชุมร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ไม่ได้เป็นเพียงแค่การทำตามระเบียบขั้นตอนทางธุรการ แต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้าง "สัญญาใจ" (Social Contract) ระหว่างคณะกรรมการและครัวเรือนเป้าหมาย กระบวนการนี้เปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารแบบสองทางสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องกติกาการกู้ยืมและการชำระคืน ส่งผลให้เกิด "ทุนทางสังคม" (Social Capital) หรือความไว้วางใจกันภายในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้โครงการบ้านโนนป่าแดงมีอัตราการชำระคืนหนี้ที่สูงและไม่มีความผิดนัดเกิดขึ้น สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ของ ถิรวดี บุรีกุล และคณะ (2545, อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า, ม.ป.ป.) ที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญาณิศา ยอดสิน และโชติ บดีรัฐ (2565: 238) ที่พบว่าปัจจัยความสำเร็จของโครงการ กข.คจ. เกิดจากการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ในขณะเดียวกัน การประชุมอย่างสม่ำเสมอช่วยอุดช่องโหว่และแก้ปัญหาที่พบในงานวิจัยของ ไอรดา โตเทศ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2566: 84) ซึ่งระบุว่าข้อจำกัดส่วนหนึ่งเกิดจากรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของคณะกรรมการและกลุ่มเป้าหมาย

1.9 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Morality & Ethics) คือ โครงการไม่มีคดีความทางแพ่งหรืออาญามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นตัวบ่งชี้ถึงมาตรฐานทางจริยธรรมที่สูงของคณะกรรมการบ้านโนนป่าแดง สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรม และงานวิจัยของ กัสมา บุญมาก (2564) พบว่า ที่เน้นย้ำว่าความสุจริตเป็นปัจจัยหลักในการสร้างประสิทธิภาพของโครงการภาครัฐ ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ในพื้นที่แห่งนี้ได้รับความยอมรับและสามารถขับเคลื่อนภารกิจการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างราบรื่นและยั่งยืน

(2) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบบ่อย คือ เงินทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของครัวเรือนเป้าหมาย แม้โครงการจะมีนโยบายจัดสรรงบประมาณให้หมู่บ้านละ 280,000 บาท แต่เมื่อพิจารณาบริบททางเศรษฐกิจของครัวเรือนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.5) มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 50,000 บาท ทำให้ความต้องการแหล่งเงินทุนเพื่อนำไปประกอบอาชีพและบรรเทาปัญหา ค่าครองชีพมีสัดส่วนที่สูงกว่าวงเงินที่โครงการกำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอรดา โตเทศ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2566: 84) ที่ระบุว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งของโครงการ กข.คจ. คือเงินทุนโครงการไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอันเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาบ้านโนนป่าแดง ตำบลหนองหลุม อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้และจัดทำเป็นโมเดลความสำเร็จบนฐานทุนทางสังคม โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนป่าแดง โดยมีรายละเอียด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสำเร็จบนฐานทุนทางสังคม โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนป่าแดง (ทิพย์สุดา ฉัตรสุตารัตน์, 2568, ภาพสร้างโดย AI)

จากภาพ Infographic โมเดลความสำเร็จบนฐานทุนทางสังคม โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนป่าแดง สามารถอธิบายองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูลที่สังเคราะห์จากงานวิจัยได้ดังนี้

1. หัวใจสำคัญ “ทุนทางสังคม” (Center Core) โมเดลนี้ขับเคลื่อนด้วย “ทุนทางสังคม”(Social Capital) เป็นแกนกลาง ซึ่งหมายถึงความไว้วางใจและความสัมพันธ์ในชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า แม้จะเป็นเรื่องเงินทอง แต่สิ่งที่ทำให้โครงการเดินหน้าได้จริงไม่ใช่กฎหมายที่แข็งแกร่ง แต่คือ “สัญญาใจ” ของคนในชุมชน

2. วงจรความสำเร็จ (Upper Half - The Success Loop) ส่วนด้านบนของภาพแสดงถึงกลไกการทำงานที่ลื่นไหลและมีประสิทธิภาพ (Systemic Flow)

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นจุดเริ่มต้นที่แข็งแกร่งที่สุด โดยมีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ทำให้เกิดการรับรู้และตกลงกติการ่วมกันเสมือนเป็นสัญญาประชาคม

ส่วนที่ 2 ความสำเร็จเชิงระบบ (Systemic Success) เมื่อการมีส่วนร่วมดี ส่งผลให้ระบบบริหารจัดการมี "ธรรมาภิบาล" สูง ทั้งความโปร่งใส หลักนิติธรรม และการตรวจสอบได้ ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

ส่วนที่ 3 ผลลัพธ์ (Outcomes) ผลที่ตามมาคือความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ อัตราการชำระคืนเงินยืมตรงตามสัญญาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 โครงการไม่มีคดีความทางแพ่งหรืออาญาเลย และชุมชนมีความเข้มแข็ง

3. ความท้าทายและข้อจำกัด (Lower Half - The Challenges) ส่วนด้านล่างแสดงถึงปัจจัยภายนอกและโครงสร้างที่เป็นอุปสรรค (Pain Points)

ทรัพยากรจำกัด (Resource Scarcity) (วงกลมสีส้มซ้าย) ปัญหาอันดับ 1 ที่พบคือ เงินทุนโครงการไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ระบบบริหารจัดการที่ดีก็ไม่สามารถแก้ไขได้โดยตรง

พลวัตกลุ่มเป้าหมาย (Demographic Shift) (วงกลมสีส้มขวา) โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปเป็น "สังคมผู้สูงอายุ" (56 ปีขึ้นไป สูงถึง 62.5%) และอาชีพส่วนใหญ่ไม่ใช่เกษตรกรล้วน แต่เป็นรับจ้างและค้าขาย ทำให้รูปแบบเงินกู้แบบดั้งเดิมอาจไม่สอดคล้อง ส่งผลให้เกิดปัญหาการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

4. บทสรุป (Bottom Summary) กล่องข้อความด้านล่างสรุปองค์ความรู้ว่า "ระบบดี + คนร่วมมือ = การดำเนินงานสำเร็จ" แต่ "ความสำเร็จในการแก้จน" ยังถูกจำกัดด้วย "ขนาดของเงินทุน" ที่ไม่เพียงพอต่อรายได้ที่ต่ำมากของครัวเรือน โมเดลนี้ชี้ให้เห็นว่า หากต้องการยกระดับโครงการต้องแก้ที่ "Input" (เพิ่มทุน/ปรับรูปแบบทุน) เพราะ "Process" (กระบวนการบริหาร) นั้นอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ควรพิจารณาประสานงานกับแหล่งงบประมาณอื่นหรือกองทุนในชุมชนเพื่อสมทบทุน เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรให้ครอบคลุมครัวเรือนยากจนได้มากขึ้น

1.2 คณะกรรมการหมู่บ้านควรร่วมกับพัฒนากรจัดทำระบบ "คลินิกอาชีพ" หรือทีมติดตามผลเคลื่อนที่ เพื่อให้คำปรึกษาและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมของครัวเรือนอย่างใกล้ชิดรายเดือนแทนการตรวจสอบเพียงเชิงเอกสาร

1.3 ควรมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Action Learning) ให้แก่คณะกรรมการ กข.คจ. อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นความรู้ด้านการวิเคราะห์โครงการ การทำบัญชี และเทคนิคการส่งเสริมอาชีพสมัยใหม่

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงคุณภาพเชิงลึกควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกครัวเรือนเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จในการหลุดพ้นจากความยากจน เพื่อถอดบทเรียน (Best Practice) และนำมาเป็นต้นแบบให้แก่ครัวเรือนอื่นในพื้นที่

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบในมิติที่กว้างขึ้นควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของโครงการ กข.คจ. ระหว่างหมู่บ้านที่ได้รับงบประมาณในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน หรือเปรียบเทียบมิติความยากจนด้านอื่น ๆ เช่น มิติสุขภาพ หรือมิติการศึกษา เพื่อให้เห็นผลกระทบของโครงการในภาพรวมของระดับอำเภอหรือจังหวัด

2.3 การศึกษาปัจจัยความยั่งยืนควรมีการวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของกองทุนเมื่อ ครั้วเรือนเป้าหมายผ่านเกณฑ์ จปฐ. ครบทั้งหมดแล้ว เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนในระยะยาวตามหลักธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2554). **คู่มือการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.)**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กัสม่า บุญมาก. (2564). **ปัจจัยความพึงพอใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโครงการคนละครึ่งของรัฐบาล สำหรับ ประชาชนผู้ได้รับสิทธิในกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข**. วารสารโครงการทวิ ปริญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกียรติพิบูลย์ พิมพ์. (2557). **ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือพัฒนาประชาชนของเจ้าหน้าที่ ตำรวจกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 236 อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.). (2568). **ข้อมูลครัวเรือนบ้านโนนป่าแดง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหลุม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดพิจิตร**. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสรรคบุรี.
- ญาณิศา ยอดสิน และโชติ บดีรัฐ. (2565). **ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน: กรณีศึกษาบ้านศรีวิไล ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร**. *Journal of Modern Learning Development*. 7(5): 229-242.
- ณมน ธนินธยางกูร รัตติยา แสงศรี และสุชาดา ปะสังคินี. (2561). **การศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักสุขภาวะชุมชน กรณีศึกษา: บ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอบ้านดุง จังหวัดมหาสารคาม**. *วารสารชุมชนวิจัย*. 12(2): 192-203.
- ทิพย์สุดา ฉัตรสุดารัตน์. (2568). **โมเดลความสำเร็จบนฐานทุนทางสังคม โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนป่าแดง [ภาพประกอบ]**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พระมหาหมื่นวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2560). **ธรรมาภิบาลและการบูรณาการสหวิทยาการ: ศึกษาผ่านพระพุทธศาสนา**. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 8(2): 29-40.
- สถาบันพระปกเกล้า. (ม.ป.ป.). **ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่**. KPI Wiki., [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ธรรมาภิบาล:_หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2568.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอชริบารมี. (2567). **ข้อมูลโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.).** สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอชริบารมี.
- อรอุมา โถทอง และวรวิทย์ จำลองนาค. (2568). ประสิทธิภาพของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน: กรณีศึกษาบ้านโนนตาล ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน**. 6(1): 17-29. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jhsmbuisc/article/view/276166>
- ไอรดา โตเทศ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2566). **การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.)** ตามนโยบายกระทรวงมหาดไทย กรณีศึกษา อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.